

**Мірошник В. В.**

к.е.н., доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування,  
Східноєвропейський університет економіки та менеджменту

## **ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОНІТОРИНГУ ЕКОНОМІЧНОГО КОНТРОЛЮ**

Глобалізація економічної системи поряд з позитивними тенденціями розвитку життєдіяльності суспільних угруповань характеризується негативними явищами, серед яких значне місце займає зростання масштабів тінізації економіки та корупція. На міжнародному рівні активними учасниками боротьби з іллегальною господарською діяльністю є Група з розробки фінансових заходів протидії відмиванню коштів (FATF), регіональні організації за типом FATF – Спеціальний комітет Ради Європи з питань взаємної оцінки заходів протидії відмиванню коштів (MONEYVAL) та Євразійська група з протидії легалізації злочинних доходів та фінансуванню тероризму (ЄАГ), Рада Європи та Європейська Комісія, Управління ООН з питань наркотиків та злочинності, Егмонтська група підрозділів фінансової розвідки світу, Світовий банк, Міжнародний Валютний Фонд. В Україні з 2011 року питаннями протидії тіншовим економічним факторам опікується Державна служба фінансового моніторингу України, яка активно співпрацює з міжнародними організаціями. Водночас за даними міжнародної правозахисної організації Transparency International, Україна займає 130-е місце із 168 позицій у Світовому рейтингу сприйняття корупції CPI [1], що свідчить про репутацію України, як вкрай корумпованої країни.

Вважаємо, що корупційні відносини, які найбільш розповсюджені в країнах з перехідною економікою та низьким рівнем доходів визначають рівень тіньової економіки. Адже, поширення і проникнення корупційних відносин між елементами соціально-економічної системи породжують такі негативні наслідки, як: неефективний розподіл часових, інтелектуальних та матеріальних ресурсів; погіршення якості людського капіталу; деформації та диспропорції соціально-економічного розвитку; уповільнення темпів економічного зростання; зниження підприємницької та інвестиційної активності; нецільове використання ресурсів програм міжнародної технічної допомоги; зниження ефективності діяльності державних органів влади; активізація організованої злочинності; політична нелегітимність влади; зниження суспільної моралі, посилення соціальної апатії та зниження довіри до держави [2].

Протидія визначеним негативним явищам в економіці кожної країни забезпечується комплексом інститутів та інституцій. Інститути чітко визначені, як на міжнародному, так і на вітчизняному рівні, проте інституційні положення, що являють собою методологічні основи реалізації їх завдань поки що не мають норми константи.

В реалізації завдань щодо боротьби з іллегальною господарською діяльністю особливе місце належить, насамперед, моніторингу, що є сукупність заходів, які

здійснюються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, а також фінансового розповсюдження зброї масового знищення, що включають проведення державного фінансового моніторингу та первинного фінансового моніторингу.

Проблема полягає в тому, що для моніторингу тіньового сектору економіки розроблений достатньо широкий спектр теоретико-методологічного інструментарію. Зокрема, методи оцінки тіньової економічної діяльності поділяються на мікроекономічні та макроекономічні. До мікроекономічних відносяться: метод вибіркового обстеження, метод фактичного обстеження, метод економіко-правового аналізу (метод документального аналізу бухгалтерського обліку, співставлення, коригування показників) та метод економічного аналізу (спеціальних розрахункових показників, стереотипів)), змішані методи (метод прихованих змін, комплекс різноманітних методів). До макроекономічних відносяться: опосередковані методи (оцінка детермінантів, структурний, експертний, технологічних коефіцієнтів, за показниками зайнятості), метод розходжень (порівняння доходів, порівняння доходів та витрат, альтернативні оцінки макроекономічних показників, метод товарних потоків), монетарний метод (аналіз попиту на готівку (економічні методи, DYMIMIS, методи Гутмана, Фейга, Танзі); аналіз обсягу готівку.

Проте, для економічного аналізу корупційних дій теоретична та методична база надзвичайно обмежена. У світовій практиці до таких належать: індекс сприйняття корупції, показник контролю корупції, барометр глобальної корупції, індекс непрозорості, індекс економічної свободи тощо.

Зазначені показники орієнтуються на порівняння витрат від корупційних схем та затратами фінансування коштів на протидію цьому явищу, що дає можливість визначити допустимий рівень корупції якому дорівнюють найменші сумарні витрати. Оскільки побороти корупцію повністю неможливо в жодній країні, то необхідно виявити рівень витрат на боротьбу з цим явищем, який є прийнятним.

На нашу думку, такий підхід не враховує можливих економічних вигід від виводу тіньового капіталу в реальну економіку, тому не може бути прийнятий за основу. Вагоме значення мають показники кількісного і якісного характеру, що характеризують стан і ефективність боротьби з корупційними проявами. До таких слід відносити обліково-статистичні та формально-правові. Обліково-статистичні на основі системи національних рахунків дають можливість виявити: діяльність суб'єктів господарювання, що не заборонена законом, проте обсяги якої приховані або зменшені з метою ухилення від сплати податків чи ухилення від інших зобов'язань; діяльність із неформальними групами зайнятих людей (неофіційне працевлаштування); дозволену діяльність законом, яку здійснюють без ліцензій і спеціальних дозволів. Формально-правові або контрольно-ревізійні дають змогу на основі порівняння нормативної бази виявити ухилення від офіційної державної реєстрації та державного контролю та неналежне документальне оформлення господарської діяльності.

Хоча дані методи не є новими для контрольної практики, проте досі не знайшли застосування в методиці проведення моніторингу корупційних схем. Тому, вважаємо,

що обліково-інформаційне забезпечення методології моніторингу економічного контролю сприятиме підвищенню ефективності моніторингових процедур у боротьбі з явищами тінізації економіки та корупції.

Література:

1. Рівень корупції в Україні та світі (Інфографіка). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://24tv.ua/given\\_koruptsiyi\\_v\\_ukrayini\\_ta\\_sviti\\_infografika\\_n652232](http://24tv.ua/given_koruptsiyi_v_ukrayini_ta_sviti_infografika_n652232).
2. Флейчук М. І. Легалізація економіки та протидія корупції у системі економічної безпеки: теоретичні основи та стратегічні пріоритети в умовах глобалізації / М. І. Флейчук. – Львів: Фхілл, 2008. – С. 352-353.